Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Tema ve Değer Eğilimlerinin İncelenmesi*

Examination the Theme and Value Tendency of 6th Grade Middle School Students

Sedat Erol** - İlhan Erdem***

Abstract: With the adoption of contemporary educational approaches such as active learning, multiple intelligence, and constructivist approach, students have become an active element of the learning process by getting out of their passive roles in traditional education. As an important achievement of the student-centered education approach, the problems, interests, wishes and needs of the students have been the starting point of the learning process. In this regard, determining the tendencies that reflect the interests, wants and needs of students is an important situation. The purpose of this study was to determine and describe the theme and value trends of 6th grade students. Phenomenological research design, which was one of the qualitative research designs, was used. The participants of the study were 68 sixth grade students who were attending a middle school in Adıyaman, 2015-2016 academic year¹. To collect the data free writing activity was used. The data was analyzed by using content analysis. The results of the study indicated that students had high tendency towards values, reading culture, citizenship and Kemalism themes and these themes overlap with the themes of Turkish Subject Curriculum of 2019. Moreover, the students had rich values gathered in eighteen categories. Based on the results of this study, it is suggested that adding the theme “concepts and associations” into the new program, conducting interdisciplinary studies such as guidance and psychology counseling in line with the sensitivity that was shown about “giving importance to family unity” and further enriching the world of owned values through activities aimed at root values such as justice and self-regulation.

Structured Abstract: The aim of this study is to examine and describe the theme and value trends of 6th grade students. In the research, the question was asked to be answered called question “what are the interests, wishes and reasons for the theme and values of 6th grade students?” Students with the adoption of contemporary

* Bu makale, II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan, “Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Tema Eğilimlerinin İncelenmesi” başlıklı sözlü bildirinin genişletilmiş ve geliştirilmiş hâlidir.

** Dr., Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
PhD., Adıyaman University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education
ORCID 0000-0003-0840-9903
sedaterol02@hotmail.com

*** Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Prof. Dr., Inonu University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education
ORCID 0000-0002-4244-6225
ilhan.erdem@inonu.edu.tr

¹ Since the research was before 2020, the Ethics Committee Permission was not needed.

Cite as/ Atıf: Erol, S. & Erdem, İ. (2020). Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema ve değer eğilimlerinin incelenmesi, *Turkish Studies - Education*, 15(2), 805-815. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40569>

Received/Geliş: 15 January/Ocak 2020

Accepted/Kabul: 24 April/Nisan 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2020

CC BY-NC 4.0

education approaches such as active learning, multiple intelligences and constructivist approaches, the learning approach has become an active element by stripping from its passive roles in traditional education approach. The problems, interests, demands and needs that students face as the acquisition of student-centered education, has the starting point of the learning process. Consequently identifying students' tendencies reflecting their interests, desires and needs is an important situation.

In the study, phenomenology that is one of the qualitative research patterns has used. The participants of the study were 68 sixth grade students who were attending a middle school in Adıyaman, 2015-2016 academic year.² In order to obtain the data, free writing activity has applied at the 6th grade level. In free writing activities, students have wrote without any type and subject limitation. In the research, content analysis was used in the analysis of the data. The obtained data were examined in terms of their relations with each, and classified into certain concepts and themes. When analyzing data quotations in order to provide a reliable and objective attitude has taken directly.

In the study, the theme tendencies of 6th grade students has determined that in ten categories have collected values, reading culture, patriotism, Kemalism, world-environment, community life, health, sports-games, citizenship awareness, science-technology, art, concepts and associations. In the tendency of values, eighteen categories has identified fondness, caring for family unity, friendship, patriotism, goodness, responsibility, honesty, helpfulness, cleanliness, self-confidence, respect, tolerance, developing aesthetic feelings, sharing, compassion, sacrifice, humility and loyalty.

Largely, the themes determined according to the results of the study had in line with the 2019 Turkish Teaching Program (TTP). Although reading culture is one of the themes that the most tendency students show, it is not included in 2015 TTP. But, Reading culture including in 2019 TTP, is a positive change according to the interests, wishes and needs of the students. The theme of "concepts and connotations" which students tend to exhibit their creativity easily is not included in the 2019 TTP and students do not tend to an important theme such as our national culture" have remarkable features.

When the results of the study has examined in terms of values tendency, students with a rich values world, has seen that their tend to value love, family unity, friendship, patriotism and goodness is at a high rate. In the current program, it is another remarkable value to focus on the problems of the students in the family and to give importance to family unity. It is also noteworthy that students do not show a direct tendency to the values of justice and self-regulation in 2019 TTP.

Depending on the results of the study has proposed introducing the concept of concepts and connotations into the new program, which allows students to develop their creativity; organizing various activities to make the theme of our "national culture interesting; students' rich world of values; further enrichment with activities aimed at root values such as justice and self-regulation; conducting interdisciplinary studies in areas such as guidance and psychological counseling in line with the sensitivity shown to giving importance to family unity."

Keywords: Turkish Education, 6th Grade Middle School Students, Theme, Values, Tendency.

Öz: Aktif öğrenme, çoklu zekâ, yapılandırmacı yaklaşım gibi çağdaş eğitim yaklaşımlarının benimsenmesiyle birlikte öğrenciler, geleneksel eğitim anlayışındaki pasif rollerinden sıyrılıp öğrenme sürecinin aktif bir ögesi hâline gelmiştir. Öğrenci merkezli eğitim anlayışının önemli bir kazanımı olarak öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar, ilgi, istek ve ihtiyaçları öğrenim sürecinin çıkış noktası olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını yansıtan eğilimlerinin belirlenmesi önemli bir durumdur. Bu araştırmanın amacı, ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema ve değer eğilimlerini belirlemek ve betimlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Adıyaman ilinde bir ortaokulda 2015-2016 öğretim yılında 6. sınıf düzeyinde öğrenim gören 68 öğrenci oluşturmaktadır.³ Araştırmada verileri elde etmek amacıyla serbest yazma etkinliği düzenlenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin değerler, okuma kültürü, vatandaşlık ve Atatürkçülük temalarına eğilimlerinin yüksek oranda olduğu ve tema eğilimlerinin 2019 Türkçe

² Since the research was before 2020, the Ethics Committee Permission was not needed.

³ Araştırma 2020 öncesine ait olduğu için Etik Kurul İzni'ne ihtiyaç duyulmamıştır.

Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temalarla büyük ölçüde örtüştüğü tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin on sekiz kategoride toplanan zengin bir değerler dünyasına sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlardan hareketle, "kavramlar ve çağrışımlar" temasının yeni programa dâhil edilmesi, öğrencilerin "aile birliğine önem verme" hususunda gösterdiği hassasiyet doğrultusunda rehberlik ve psikolojik danışmanlık vb. alanlarla disiplinler arası çalışmaların yapılması, sahip olunan değerler dünyasının adalet ve öz denetim gibi kök değerlere yönelik etkinliklerle daha da zenginleştirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, 6. Sınıf, Tema, Değerler, Eğilim.

Giriş

Tema; ana fikir ve konu ile birbirine çok yakın görülen ve bazı tanımlarda bu kavramlarla iç içe geçmiş olan bir kavramdır. Örneğin, TDK'de (2005) tema "öğretici veya edebi bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş" olarak tanımlanırken Yalçın ve Aytas (2016) temayı ana fikirle aynı kabul edip "bir metnin asıl anlatılmak istenen ve metnin ruhunu oluşturan duygu, değer ve davranış biçiminin özü" şeklinde ifade etmektedir. Özdemir (1990) ise, konudan farklı bir kavram olarak temayı bir yapıt ya da yaratının anlamca sürdürdüğü soyut, içe dönük yönelimler olarak nitelendirmektedir. Bu tanımların dışında, Türkçe dersi öğretim programlarının esaslarından biri olan tematik yaklaşım çerçevesinde, tema "bir metindeki olaylardan, çatışmalardan veya konuşmadaki ifadelerden çıkarılabilecek kavram, duygu. Bir metindeki sonucun en kısa etkisi" (TDÖP, 2006) şeklinde tanımlanmaktadır.

Metni meydana getiren birimler arasındaki ilişki ağının en kısa ve net ifadesi temadır. Metni oluşturan birimler tema etrafında birleşerek birbirlerini tamamlar ve bir bütünlük oluşturur. Bir başka ifadeyle ele alınan konu, okurda uyandırmak istenen etki çerçevesinde doğal bir bütünlük kazanır (Aktaş, 2011: 25; Sever, 2013). Bu yönüyle tema bir eserin temel yapısının oluşturulmasında önemli bir unsurdur.

Bireyin kişilik ve ahlak gelişiminde önemli bir etken olan değer kavramı ise bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal yönden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı niteliği ifade eder. Davranışlar için bir ölçek olarak kabul edilen değerler, bireylerin ve toplumların karakterlerini biçimlendirerek onların ahlaksal ilkeler edinmesine imkân sağlar. Bu sebeple bireylerin amaçlarına yön veren değerler insan yaşamında derinliğine bir etkiye sahiptir (Oğuzkan, 1993; Aydın, 2003; Akbaş, 2004: 43; Büyükdüvenci, 1990).

Değerler tarihi birikimlerden oluşan köklü inançları temsil eden, üzerinde görüş birliğine varılmış, sosyal hayatı düzenleme görevi üstlenen unsurlardır. Çevreyle etkileşim sonucunda işlevsellik kazanan değerler, bireylerin öteki bireyleri ve toplumsal olguları değerlendirmelerinde önemli bir ölçüt görevi üstlenir. Bireyler iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış ayrımı yaparken değerlerin rehberliğinde karar verir (Ulusoy ve Arslan, 2016:3; Aydın ve Akyol Gürler, 2014: 5-6).

1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat programından bugüne değin tüm programlarda, programların genel amaçlarında ulusal değerlere yer verilmiştir (Kaya ve Kardaş, 2019a: 103). Ancak bu programlardaki şekliyle değerler eğitime gereken önemin verildiğini söylemek mümkün değildir. 17 Aralık 2010'da yapılan Millî Eğitim Şurası'nda alınan tavsiye niteliğindeki kararlardan sonra eğitim sistemi içerisinde gittikçe önem kazanan değerler eğitimi konusu, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda da özel bir başlık altında ele alınmış ve detaylandırılmıştır. Bu bakımdan değerler eğitiminin artık öğretim programlarının önemli bir ögesi hâline geldiği söylenebilir.

Tematik yaklaşımı esas alan 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8), 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8) ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde, ortaya çıkan temel değişiklikler arasında tema ve değerler eğitimi başlıklarının da yer aldığı görülmektedir. Bu programlarda yer verilen temalar şunlardır:

Tablo 1: 2006 TDÖP, 2015 TDÖP ve 2019 TDÖP Temaları

2006 TDÖP	2015 TDÖP	2019 TDÖP
Sevgi	Biz ve Değerlerimiz	Erdemler
Milli Kültür	Dünya ve Çevre	Milli Kültürümüz
Toplum Hayatı	Milli Kültürümüz	Milli Mücadele ve Atatürk
Okuma Kültürü	Milli Mücadele ve Atatürkçülük	Birey ve Toplum
İletişim	Vatandaşlık Bilinci	Okuma Kültürü
Hak ve Özgürlükler	Sağlık, Spor ve Oyun	İletişim
Kişisel Gelişim	Sanat ve Toplum	Hak ve Özgürlükler
Bilim ve Teknoloji	Bilim ve Teknoloji	Kişisel Gelişim
Alışkanlıklar		Bilim ve Teknoloji
Zaman ve Mekân		Sağlık ve Spor
Duygular		Zaman ve Mekân
Doğa ve Evren		Duygular
Güzel Sanatlar		Doğa ve Evren
Kavramlar ve		Sanat
Çağrışımlar		Vatandaşlık
		Çocuk Dünyası

Tablo 1 incelendiğinde, tematik yaklaşımın esas alındığı programlarda temaların içeriğiyle ilgili önemli değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (6-8) yer alan bazı temalara 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (1-8) yer verilmemiş ya da birkaç tema, daha genel bir başlık altında toplanmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ise yeni temalar yer almış ve temalar çeşitlendirilmiştir.

2006 TDÖP (6-8), 2015 TDÖP (1-8) ve 2019 TDÖP, değerler eğitimi açısından incelendiğinde, en önemli farklılık 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda görülmektedir. Bu programda, 2006 ve 2015 programlarından farklı olarak değerler eğitimi konusu özel bir başlık altında ele alınmış ve detaylandırılmıştır. Kaya ve Kardaş'a (2019b: 98) göre bu durum, değerleri özümsemiş ve içselleştirmiş bireylerin yetişmesine önem verildiğini göstermektedir. 2017 TDÖP'te güncelleme yapılarak oluşturulan 2019 TDÖP'te "adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik" değerleri, kök değerler olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, tema ve değerler eğitimi hususlarında programlarda yapılan önemli değişikliklerin öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılama durumu, araştırmanın problem durumu olarak belirlenmiştir. Çünkü yapılandırmacılık, aktif öğrenme, çoklu zekâ vb. güncel eğitim yaklaşımlarının benimsendiği öğretim programlarında öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarının belirlenmesi programın temel nitelikleri açısından önemli bir durumdur.

İlgili alanyazın incelendiğinde, tema eğilimiyle ilgili herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Değerler eğilimiyle ilgili ise çalışmaların daha çok ortaöğretim ve üniversite öğrencileri üzerine odaklandığı, ortaokul öğrencileriyle ilgili çok az sayıda çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir. 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerini inceleyen Yiğittir ve Öcal (2010), çevre temizliği, saygı, dürüstlük, çalışkanlık, yardımseverlik ve iyi insan olma gibi değerlere yönelimin yüksek olduğunu tespit etmiştir. 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerini inceleyen diğer bir çalışmada ise Yiğittir (2012), öğrencilerin çevre temizliği, saygılı olma, yardımseverlik, sevgi, iyi insan olma, hoşgörü, dürüstlük gibi değerlere yöneldiklerini tespit etmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema ve değer eğilimlerini belirlemek ve betimlemektir.

Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema bakımından ilgi, istek ve ihtiyaçları nelerdir?
2. Ortaokul 6. sınıf öğrencileri değerler bakımından hangi niteliklere sahiptir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema ve değer eğilimlerinin incelendiği bu araştırma, nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, belli bir bağlamın ve etkileşimin bir parçası olarak olayları kendi doğal dünyasında araştırmayı ve anlamlandırmayı ön plana alan yaklaşımdır. Bir başka ifadeyle, tanımlamaya, çözmeye, yorumlamaya ve anlamaya yönelik teknikleri kapsayan süreçlerin bütünüdür. Nitel araştırmalarda, olguları doğal ortamında çalışarak anlamak ve insanların olgulara ne anlam yüklediklerini yorumlamak esastır (Denzin ve Lincoln, 2005; Van Maanen, 1979; Patton, 1985; Akt, Merriam, 2015: 13-14).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmalarda, tam olarak anlamlandırılmamış olgulara odaklanılır, derin ve ayrıntılı bilgiyi ortaya koymak amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78-79).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Adıyaman ilinde bir ortaokulda 6. sınıf düzeyinde öğrenim gören 68 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Süreci ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri elde etmek amacıyla 2015-2016 öğretim yılı sonunda 6. sınıf düzeyinde serbest yazma etkinliği düzenlenmiştir. Verileri elde etmek amacıyla düzenlenen serbest yazma etkinliği hem zamanlama hem de teknik olarak Türkçe eğitimi alanında çalışan iki yardımcı doçent ve iki doçent tarafından da uygun bulunmuştur.

Serbest yazma tekniğinde, öğrenciler bir konu seçerler ve seçtikleri konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini tür (şiir, hikâye, tiyatro, masal vb.) sınırlaması olmadan yazarlar. Serbest yazma çalışmalarının sınıfta uygulanma zorunluluğu yoktur. Öğrenciler okul dışında yazdıklarını da öğretmen ve arkadaşlarıyla paylaşabilirler (TDÖP, 2006).

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde belirli bir materyal; kalıpları, temaları ve anlamları belirlemek amacıyla sistemli, dikkatli ve ayrıntılı bir şekilde incelenir ve yorumlanır (Berg ve Latin, 2008; Leedy ve Ormrod, 2005; Neuendorf, 2002; Akt. Berg ve Lune: 2015: 380). Bu amaçla elde edilen veriler birbirleriyle olan ilişkileri bakımından irdelenmiş, belli kavramlar ve temalar hâlinde sınıflandırılmıştır. Veriler analiz edilirken güvenilir ve objektif bir tutum sergilenmesi için doğrudan alıntılar yapılmıştır. Her bir öğrenciye bir kod verilmiştir. Öğrencilere, “Ö-1, Ö-2, Ö-3...” şeklinde harf ve numara verilerek kodlama yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde serbest yazma etkinliğiyle ortaokul 6. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak tablolar hâlinde sunulmuştur.

Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema eğilimleri ve bu eğilimlerin frekans değerleri Tablo 2’de yer almaktadır:

Tablo 2: Tema Eğilimine İlişkin Bulgular

Kategori	f	%
Değerler	38	48,1
Okuma Kültürü	8	10,1
Vatanseverlik ve Atatürkçülük	8	10,1
Dünya ve Çevre	5	6,3
Toplum Hayatı	5	6,3
Sağlık, Spor ve Oyun	4	5,1
Vatandaşlık Bilinci	4	5,1
Bilim ve Teknoloji	3	3,8
Kavramlar ve Çağrışımlar	3	3,8
Sanat	1	1,3
Toplam	79	100

*Öğrenciler serbest yazma etkinliğinde birden fazla temaya eğilim gösterebildiği için tabloda belirtilen eğilim sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Tablo 2 incelendiğinde, 6. sınıf öğrencilerinin tema eğilimlerinin değerler, okuma kültürü, vatanseverlik ve Atatürkçülük, dünya ve çevre, toplum hayatı, sağlık, spor ve oyun, vatandaşlık bilinci, bilim ve teknoloji, sanat, kavramlar ve çağrışımlar olmak üzere on kategoride toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin serbest yazma etkinliğinde temalara yönelik kullandıkları ifadeler şöyledir:

“Yalan söyleme,
Hırsızlık yapma,
Yakışmaz bunlar,
Bir âdemoğluna.” (Ö-41)

“Kitaplar bizi bambaşka bir dünyaya götürür. Kitap kısaca bir bilgi evidir. (...) Bence bütün aile bir saatini kitap okumaya ayırmalı.” (Ö-39)

“Al bayrağımızı düşürmedin canım Atam.
Onun için vatanına veda ettin canım Atam.
Dünyada var mı senin gibi delikanlı canım Atam,
Kadınlarımıza hak verdin Türkiye daha güçlendi canım Atam.” (Ö-62)

“Ormanlar dünyanın akciğerleridir. (...) Ormanları korumalıyız. Birçok oduncu kısa yoldan para kazanmaya çalışıyor. Yaş ve sağlam ağaçları kesmemeliyiz. Onun yerine kurumuş ağaçları kesip yerine de yeni bir fidan ekmeliyiz. Ormansız hayat yarınsız hayattır.” (Ö-18)

“Eğitim çocuklar için,
Çünkü eğitim olmazsa,
Ülkemiz kalkınamaz,
Ülkemiz gelişemez.” (Ö-48)

“Okul takımına alınmıştım. (...) Maçı 3-0 yenmiştik ve yarı finale yükseldik. Ben 2 gol, bir asist yapmıştım. Hocalarımın hepsi beni konuşuyordu. Çok mutluydum ve maçımız çok güzel geçmişti.” (Ö-19)

“Polistir bizi kurtaran

Her an hep yanımızda

Hırsızlardan korur bizi

Polistir bizi kurtaran” (Ö-42)

“Onların transformersleri ile benim ejderhalarım savaştı ve benim ejderham yaralanmıştı ama onların da 4 transformersi parçalanmıştı.” (Ö-21)

“İnsanların hayalleri vardır. Bazıları kendilerini iyi yerde görmek için hayaller kurarlar. Hayalleriyle mutlu olurlar. (...) Hayal etmek insanın beynini geliştirir. Bana göre hayal kurmayan insanların amacı yoktur.” (Ö-38)

“Türküler, şarkılar

Uzun ve kısa

Kültür çok güzel

Eğlenceli” (Ö-35)

Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin değerler eğilimi ve bu eğilimlerin frekans değerleri Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3: Değerler Eğilimine İlişkin Bulgular

Kategori	f	%
Sevgi	12	14,3
Aile Birliğine Önem Verme	10	11,9
Dostluk	10	11,9
Vatanseverlik	9	10,6
İyilik Yapma	8	9,5
Sorumluluk	7	8,3
Dürüstlük	5	5,9
Yardımseverlik	3	3,6
Temizlik	3	3,6
Özgüven	3	3,6
Saygı	2	2,4
Hoşgörü	2	2,4
Estetik Duyguları Geliştirme	2	2,4
Paylaşma	2	2,4
Şefkat	2	2,4
Fedakârlık	2	2,4
Alçakgönüllülük	1	1,2
Vefa	1	1,2
Toplam	84	100

*Öğrenciler serbest yazma etkinliğinde birden fazla değer eğilimi gösterebildiği için tabloda belirtilen eğilim sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Tablo 3 incelendiğinde, 6. sınıf öğrencilerinin değerler eğiliminin sevgi, aile birliğine önem verme, dostluk, vatanseverlik, iyilik yapma, sorumluluk, dürüstlük, yardımseverlik, temizlik, özgüven, saygı, hoşgörü, estetik duyguları geliştirme, paylaşma, şefkat, fedakârlık, alçakgönüllülük ve vefa olmak üzere on sekiz kategoride toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin serbest yazma etkinliğinde değerlere yönelik kullandıkları bazı ifadeler şöyledir:

“Bizi saran battaniye gibisin

Canım annem benim

Hayatı bana öğreten

Canım annem benim.” (Ö-8)

“Aylin yine pencereden uzaklara dalmış bakıyordu. Her zamanki gibi belli ki babasını bekliyordu. Babası üç yıl önce onları terk etmişti. (...) Babası, annesi ve kardeşleriyle ne kadar da mutluydular önceden.” (Ö-66)

“Dostluk neydi? İki kişinin birbirine güveninin olması ve birbirleri için sürekli bir fedakârlık yapması, ben dostluğun önemini çok iyi biliyorum.” (Ö-11)

“Türklerin marşıdır istiklal

Yeni çıkıyor bir hilal

Türkiye askerlerine helal

Nedir bu kızgınlık ve celal” (Ö-51)

“Keçilerin yerine gidip keçileri yemlemeye çıktım. Keçileri otlandırdıktan sonra eve gittim. Evde yavru ve yaralı bir kuş buldum. Kuşun kanadı kırılmıştı. Kanadını bez ile sarıp ona yem verdim. Kuşu birkaç hafta evde tutup sonra bıraktım.” (Ö-66)

“Kitapları korumak için elimizden geldiğince temiz kullanmalıyız. Kitap almaya gücümüz veya durumumuz yoksa kütüphaneye gidip kütüphanedeki kitapları okumalıyız. Yani bir kitap aldığımızda görevliden izin almalıyız, onu temiz kullanıp yerine katmalıyız.” (Ö-5)

“Yalan söyleyen var,

Doğru söyleyen var,

Cennet ile Cehennem,

Arasında çok fark var.” (Ö-41)

“Çevre kirliliğinde çevreyi en çok kirleten çocuklardır. Diyelim bir çocuk bir meyve suyu içer, kutusunu oraya atar. Bu çocuk gibi 100 kişi daha olsa çevre yeterince kirlenir. Büyük bir insan sigara içse hem hava kirliliği olur hem çevre kirliliği olur.” (Ö-31)

“Kibirlenme sakın

İnsanoğlu

Büyüklenme sakın

İnsanoğlu

Rızkını, evini, kalbini bürüme kibirle” (Ö-67)

“Mahallemizin en güzel evi, bahçesi onda olan bakkalcı Hasan amca çocukları çok sever her Cuma evlere bisküvi, şeker verirdi. (...) Bir gün bakkalın satılık olduğunu gördük. Hasan amcaya sorduk, başka bir yere taşınacaklarmış. Tüm mahalle üzüldü ama Hasan amcayı hiç unutmayacağımıza söz verdik.” (Ö-58)

Öğrencilerin serbest yazma etkinliğinde eğilim gösterdiği değerler incelendiğinde, değerlerin büyük bir kısmının 2019 TDÖP’te yer verilen kök değerlerle örtüştüğü görülmektedir. Öğrenciler, adalet ve öz denetim değerleri dışında diğer kök değerlere doğrudan eğilim göstermiştir. Adalet ve öz denetim değerlerine ise paylaşma, dürüstlük, sorumluluk gibi değerler üzerinden dolaylı olarak yer verilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin tema eğilimlerine bakıldığında değerler, okuma kültürü, vatanseverlik ve Atatürkçülük temalarının öne çıktığı görülmektedir. Dünya ve çevre ile toplum hayatı temaları da öğrencilerin ilgisini çeken diğer temalardır. Öğrencilerin tema bakımından ilgi, istek ve ihtiyaçlarının belirlendiği bu araştırma sonuçları ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı karşılaştırıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 4: Araştırma Sonuçları ile 2019 TDÖP’ün Karşılaştırılması

Araştırma Sonucunda Bulunan Temalar	2019 TDÖP
Değerler	Erdemler
Okuma Kültürü	Okuma Kültürü
Vatanseverlik ve Atatürkçülük	Millî Mücadele ve Atatürk
Dünya ve Çevre	Doğa ve Evren
Toplum Hayatı	Birey ve Toplum
Sağlık, Spor ve Oyun	Sağlık ve Spor
Vatandaşlık Bilinci	Hak ve Özgürlükler
Bilim ve Teknoloji	Bilim ve Teknoloji
Kavramlar ve Çağrışımlar	Duygular
Sanat	Sanat
	Millî Kültürümüz
	Zaman ve Mekân
	İletişim
	Kişisel Gelişim
	Vatandaşlık
	Çocuk Dünyası

Tablo 4 incelendiğinde, araştırma sonuçlarında yer alan temaların 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Araştırma sonuçlarında öğrencilerin en çok eğilim gösterdiği temalardan biri olan fakat 2015 TDÖP’te yer verilmeyen okuma kültürü temasına 2019 TDÖP’te yer verilmesinin öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda olumlu bir değişim olduğu söylenebilir. Öğrencilerin eğilim gösterdikleri, yaratıcılıklarını rahatlıkla sergileyebildikleri “kavramlar ve çağrışımlar” temasının 2019 TDÖP’te yer almaması ve “millî kültürümüz” gibi önemli bir temaya öğrencilerin eğilim göstermemesi dikkat çeken diğer durumlardır.

Araştırma sonuçlarına değerler eğilimi açısından bakıldığında, zengin bir değerler dünyasına sahip olan öğrencilerin sevgi, aile birliğine önem verme, dostluk, vatanseverlik ve iyilik yapma değerlerine eğilimlerinin yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. Özellikle öğrencilerin aile içinde yaşanan sorunların üzerinde durarak aile birliğine önem vermesi dikkat çekici bir durumdur. Öğrencilerin 2019 TDÖP’te yer verilen adalet ve öz denetim değerlerine doğrudan eğilim göstermemesi de dikkat çeken diğer önemli bir durumdur.

Değerler eğilimi bakımından bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, ilgili alanyazındaki diğer araştırmalarla (Yiğittir ve Öcal, 2010; Yiğittir 2012) büyük ölçüde örtüşmektedir. Fakat bu araştırmada toplum hayatında önemli bir yere sahip olan “aile birliğine önem verme” ve “vatanseverlik” değerlerinin diğer çalışmalardan farklı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum değişen toplumsal koşullarla açıklanabilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle şu öneriler sunulabilir:

- Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebilmelerine imkân sağlayan “kavramlar ve çağrışımlar” teması yeni programa dâhil edilebilir.

- Öğrencilerin ilgi göstermediği ama toplum hayatında çok önemli bir yere sahip olan “millî kültürümüz” temasını ilgi çekici bir hâle getirilmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.
- Öğrencilerin zengin sayılabilecek değerler dünyası, adalet ve öz denetim gibi kök değerlere yönelik etkinliklerle daha da zenginleştirilebilir.
- Öğrencilerin “aile birliğine önem verme” hususunda gösterdiği hassasiyet doğrultusunda rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi alanlarla disiplinler arası çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. https://doi.org/10.1501/ozlegt_0000000111
- Aktaş, Ş. (2011). *Şiir tahlili teori uygulama*. Akçağ Yayınları.
- Aydın M. Z. & Akyol Gürler, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1/3, 121-144.
- Berg B. L. & Lune H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Hasan Aydın). Eğitim Yayınevi.
- Büyükdüvenci, S. (1990). Demokrasi, eğitim ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23/1, 583-597. <https://doi.org/10.14527/9786052419618.03>
- Kaya, M. & Kardaş, M. N. (2019a). Türkçe öğretiminin amacı ve temel ilkeleri. K. Bulut & M. N. Kardaş (Editörler). *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları* (s. 87- 112). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052419618.03>
- Kaya, M. & Kardaş, M. N. (2019b). Geçmişten günümüze Türkçe dersi öğretim programları -4-. A. Akçay & M. N. Kardaş (Editörler). *Türkçe dersi öğretim programları* (s. 91-118). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.30767/diledeara.472664>
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma*. (Çev. Selahattin Turan). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (1993) *Eğitim terimleri sözlüğü*. Emel Matbaacılık.
- Özdemir, E. (1990). *Edebiyat bilgileri sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem.
- Türk Dil Kurumu, (2005). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları. <https://doi.org/10.30767/diledeara.472664>
- Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006). <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>
- Türkçe Dersi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı (2015). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>
- Türkçe Dersi (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı (2019). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=332>.
- Ulusoy, K. & Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak “değer ve değerler eğitimi”. R. Turan & K. Ulusoy (Editörler). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (s. 2-15). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053648222.01>
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.

- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-15. <https://doi.org/10.14582/duzgef.783>
- Yiğittir, S. & Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.580583>